

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.75>

УДК 664

Д. О. Сімкін,

аспірант, Національний університет харчових технологій

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6769-6338>

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ АУТСОРСИНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

D. Simkin,

Postgraduate student, National University of Food Technology

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF USING OUTSOURCING IN FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

Інтеграційні процеси української економіки, які мають на меті входження до економічного простору розвинутих країн світу, поглиблення процесів глобалізації обумовлюють необхідність підвищення рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств.

З метою підвищення ефективності ведення господарської діяльності керівники компаній мають швидко реагувати на зміни, що відбуваються у діяльності провідних підприємств. На даному етапі розвитку української економіки ринок надання аутсорсингових послуг знаходиться ще на стадії формування. Водночас, численні наукові праці зарубіжних вчених доводять доцільність використання аутсорсингу як одного з найкращих інструментів для підвищення рівня ефективності ведення господарської діяльності підприємства. В

Україні питання застосування аутсорсингу на підприємствах харчової промисловості ще не до кінця досліджено і викликає багато суперечок.

За дослідженнями зарубіжних науковців популярність використання аутсорсингу на підприємствах харчової промисловості обумовлена підвищенням конкурентоспроможності цих компаній на світовому ринку. Саме тому ми спостерігаємо використання аутсорсингу провідними підприємствами світу. Водночас, у наукових працях українських дослідників ця тема розкрита ще на недостатньому рівні і потребує вивчення економічної суті зазначеного інструменту.

Тож, з метою визначення перспектив використання аутсорсингу в Україні доцільно дослідити переваги та недоліки цього виду діяльності.

В даній статті проведено дослідження переваг і недоліків аутсорсингу, доцільності використання аутсорсингу вітчизняними підприємствами харчової промисловості. Дослідження використання аутсорсингу є більш актуальним питанням для українських підприємств, зокрема у харчовій промисловості. Використання аутсорсингу значно підвищує конкурентоспроможність таких підприємств. В статті проаналізовано переваги і недоліки використання аутсорсингу на провідних підприємствах. Дослідження проводилося за такими основними напрямками аутсорсингу як: маркетинговий аутсорсинг, аутсорсинг управління проектами, кадровий аутсорсинг, бухгалтерський аутсорсинг, транспортний аутсорсинг і технічне обслуговування транспорту, IT аутсорсинг.

The integration processes of the Ukrainian economy, which are aimed at entering the economic space of the developed countries of the world, deepening the processes of globalization, make it necessary to increase the level of competitiveness of the products of domestic enterprises.

In order to increase the efficiency of business activities, company managers must quickly respond to changes occurring in the activities of leading enterprises. At this stage of the development of the Ukrainian economy, the market for outsourcing services is still at the stage of formation. At the same time, numerous scientific works of foreign scientists prove the expediency of using outsourcing as one of the best tools for increasing the level of efficiency of the enterprise's economic activity. In Ukraine, the issue of outsourcing at

food industry enterprises has not yet been fully explored and is causing a lot of controversy.

According to research by foreign scientists, the popularity of outsourcing at food industry enterprises is due to the increase in the competitiveness of these companies on the world market. That is why we observe the use of outsourcing by the world's leading enterprises. At the same time, in the scientific works of Ukrainian researchers, this topic is still insufficiently explored and requires the study of the economic essence of the specified instrument.

Therefore, in order to determine the prospects for the use of outsourcing in Ukraine, it is advisable to investigate the advantages and disadvantages of this type of activity.

This article examines the advantages and disadvantages of outsourcing, the expediency of using outsourcing by domestic enterprises in the food industry. The study of the use of outsourcing is a more urgent issue for Ukrainian enterprises, in particular in the food industry. The use of outsourcing significantly increases the competitiveness of such enterprises. The article analyzes the advantages and disadvantages of using outsourcing at leading enterprises. The study was conducted in such main areas of outsourcing as: marketing outsourcing, project management outsourcing, personnel outsourcing, accounting outsourcing, transport outsourcing and maintenance of transport, IT outsourcing.

Ключові слова: аутсорсинг, аутсорсингова діяльність, аутсорсингові послуги, суб'єкти національної економіки, управління персоналом, забезпечення конкурентоспроможності, харчова промисловість.

Keywords: outsourcing, outsourcing activities, outsourcing services, subjects of the national economy, personnel management, ensuring competitiveness, food industry.

Формулювання цілей статті. Метою статті є проведення дослідження переваг та недоліків використання аутсорсингу, визначення доцільності передачі певних бізнес-процесів вітчизняних підприємств харчової промисловості на аутсорсинг. За результатами дослідження виділені найбільш значимі переваги та недоліки використання аутсорсингу підприємствами харчової промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості використання аутсорсингу міжнародними компаніями та методологічні підходи у наданні об'єктивної оцінки доцільності звернення до консалтингових і аутсорсингових компаній досліджувалися вітчизняними та закордонними науковцями, такими як Б.А. Анікін, А.Г. Загородній, Є.М. Куцин, Ю.Ю. Фролова, Л.В. Чижевська, І.М. Вигівська, А.С. Скаун, Т. Фрідман, Дж. Хейвуд та іншими. Водночас, в українській економічній літературі недостатньо висвітлені комплексні дослідження проблеми оцінювання ефективності використання аутсорсингових операцій на підприємствах харчової промисловості України. Крім того, недостатньо досліджені показники ефективності використання аутсорсингу із врахуванням його впливу на зменшення витрат, зростання обсягів реалізації продукції, прибутку, а також на покращення якості продукції.

Виклад основного матеріалу. Актуальність дослідження питання використання аутсорсингу пов'язана з його широким застосуванням у світових компаніях, оскільки застосування аутсорсингу дає можливість значною мірою підвищити конкурентоспроможність суб'єктів господарювання за рахунок раціоналізації управлінської та виробничої діяльності, зниження витрат компанії, зосередження уваги на впровадженні інновацій. Метою застосування аутсорсингу є суттєве підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання за рахунок використання нових технологій, оптимізації менеджменту та виробничих процесів компанії. Світовий досвід використання аутсорсингу вказує на суттєві переваги підприємств, які у такий спосіб забезпечують високий рівень конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Поняття аутсорсингу не можна назвати абсолютно новим явищем у світовій економіці. Більшість дослідників стверджують, що аутсорсинг є однією з сучасних форм промислової кооперації, який набуває поширення і стрімко розвивається з другої половини 20-го століття. Наприклад, у Японії, у 80-ті роки минулого сторіччя частка підприємств малого та середнього бізнесу, які використовували аутсорсинг,

складала до 86% [6]. На початок 20-го століття в країнах Європи аутсорсинг використовували більше 350 тис. підприємств. Загальний обсяг продукції, виробленої аутсорсинговими компаніями лише у 1999 році перевищив 35 млрд. євро, що становило близько 15% усього обсягу продукції, що випускалася європейськими країнами [10].

За даними консалтингової компанії PricewaterhouseCoopers – The 7th Annual Global CEO Survey, ключовою причиною швидкого зростання ринку є використання аутсорсингу. Практика застосування аутсорсингових компаній стала настільки поширеною, що зниження витрат не завжди забезпечує конкурентну перевагу з причини переходу до такої схеми використання аутсорсингу переважної більшості фірм і корпорацій світу. Але саме аутсорсинг надає можливість вирішити проблему нестачі професіоналів за рахунок передачі функції та бізнес-процесів спеціалізованим компаніям. Така організація діяльності підприємства дозволяє швидше пристосовуватися до змін бізнес-середовища та зосередити власну корпоративну увагу на головних проблемах бізнесу, зокрема на управлінні брендом, інноваційній діяльності, кінцевому виробництві продукту компанії.

Аутсорсинг – це передача неосновних функцій або бізнес-процесів певного суб'єкта господарювання і всіх пов'язаних з ними активів в управління професійному підряднику [1]. Відомі вітчизняні та зарубіжні дослідники розглядають аутсорсинг як виконання окремих функцій, певних бізнес-процесів або передавання допоміжних функцій іншій організації, яка спеціалізується в певній галузі [3]. Ключове розуміння використання аутсорсингу полягає у передачі функцій та бізнес-процесів від одного суб'єкта господарювання іншим.

Суть аутсорсингу полягає у концентрації всіх ресурсів компанії на основному виді діяльності, а другорядні функції діяльності компанії перекладаються на аутсорсингові професійні організації. Водночас, аутсорсинг є частиною стратегії управління підприємством і передбачає передачу не тільки обов'язків, а й відповідальності за надання певних послуг компаніям-партнерам по бізнесу [6].

Відповідно до світового досвіду на підприємствах харчової промисловості застосовуються такі види аутсорсингу:

- виробничий аутсорсинг;
- IT-аутсорсинг;
- аутсорсинг бізнес-процесів;
- аутсорсинг управління персоналом;
- аутсорсинг логістики;
- аутсорсинг маркетингу.

Виробничий аутсорсинг. Цей вид аутсорсингу передбачає передачу частини виробничих процесів підприємства іншій організації, які мають більш сучасну техніку, обладнання, впроваджують новітні технології.

IT-аутсорсинг. Цей вид аутсорсингу дозволяє не наймати власних висококваліфікованих спеціалістів у сфері інформаційних технологій, які як правило, потребують значних фінансових витрат компанії на їх заробітну плату та закупівлю коштовного комп'ютерного обладнання.

Аутсорсинг бізнес-процесів. Цей вид аутсорсингу включає передачу аутсорсинговій компанії окремих процесів бізнесу, які не є для підприємства дуже важливими, зокрема фінанси, бухгалтерія, нарахування та облік заробітної плати, внутрішній аудит тощо.

Аутсорсинг управління персоналом. Цей вид аутсорсингу передбачає передачу аутсорсинговій компанії функцій з управління персоналом, таких як ведення кадрового діловодства, розробка компенсаційної політики та нарахування заробітної плати, оцінювання, навчання підвищення кваліфікації персоналу, робота з персоналом, який звільняється тощо.

Аутсорсинг логістики. Логістичний аутсорсинг пов'язаний з передачею аутсорсинговій компанії функцій транспортування, складування, зберігання та управління запасами тощо.

Маркетинговий аутсорсинг. Цей вид аутсорсингу передбачає передачу аутсорсинговій компанії маркетингових функцій і завдань підприємства. Аутсорсинг маркетингу – це ефективний спосіб зниження витрат і збільшення прибутковості бізнесу. Такий вид аутсорсингу дає можливість українським підприємствам якісно виконувати такі функції, як маркетингові дослідження, маркетингові комунікації, стратегічне планування.

Види послуг аутсорсингових організацій, які можуть бути надані підприємствам харчової промисловості наведені у таблиці 1.

Таблиця 1. Види послуг аутсорсингових компаній, які можуть бути надані підприємствам харчової промисловості

№ з/п	Сфера діяльності підприємства	Напрями застосування
1.	Інформаційна	– розробка програмного забезпечення – управління базами даних підприємства
2.	Бухгалтерський облік	– ведення бухгалтерської документації – забезпечення нарахування заробітної плати – складання фінансової звітності – податкові платежі
3.	Управління персоналом	– використання позаштатного персоналу – юридичне забезпечення
4.	Маркетингові комунікації	– зв'язки з громадськістю – створення реклами
5.	Логістична діяльність	– логістика – організація постачання сировини і збуту готової продукції

Складено на підставі джерел [3, 4, 7]

Застосування аутсорсингу на підприємствах харчової промисловості доцільне за наявності таких проблем:

- значні виробничі витрати;
- неможливість забезпечити необхідну якість харчових продуктів;
- неможливість закупівлі спеціалізованого обладнання для виробництва харчової продукції через його відсутність або велику його вартість;
- відсутність висококваліфікованого персоналу;
- наявність чисельного апарату управління (наявність бухгалтерського, комерційного, маркетингового відділів);
- неефективна робота відділу логістики.

Недоцільно використання аутсорсингу за наявності таких причин:

- відсутність надійних аутсорсінгових організацій;
- монополія аутсорсінгової організації;
- зниження оперативності наданих послуг аутсорсінговою організацією нижче потрібного рівня.

У разі вирішення керівництвом підприємства харчової промисловості використовувати аутсорсінгові організації можуть виникати певні ризики для цього підприємства, а саме:

- ризик зниження ефективності роботи власного персоналу підприємства, втрати ним необхідного рівня знань та досвіду виконання функцій, які передаються на аутсорсинг. При цьому, відновлення реалізації цих функцій може викликати значні часові затрати;
- у разі недобросовісності аутсорсінгової компанії або її банкрутства, існує ймовірність суттєвих втрат, пов'язаних з терміновим пошуком нових аутсорсерів або вирішенням взагалі відмовитися від використання аутсорсингу. Це в свою чергу потребуватиме додаткових часових витрат на відновлення функцій, які були передані на аутсорсинг через втрату необхідних знань і досвіду власних спеціалістів;

- при передачі важливих функцій на аутсорсинг виникає ризик витоку інформації, з'являється загроза інформаційній безпеці компанії. Для зниження такого ризику необхідно замовляти аутсорсинг у різних компаніях. Але такий підхід може призвести до збільшення витрат;

- ризик втрати контролю над власними ресурсами компанії;

- ризик підвищення цін на послуги аутсорсинговими організаціями, що може призвести до перевищення собівартості переданої функції;

- ризик зниження якості основних послуг, які надаються аутсорсинговою організацією.

Тому, для якісного виконання аутсорсингових послуг і зменшення ризиків підприємству харчової промисловості необхідно укласти аутсорсингові угоди з чітким визначенням функцій, які передаються на аутсорсинг, зобов'язаннями постачальника щодо якісного і своєчасного виконання робіт, а також умовами дострокового розірвання контракту.

Проаналізувавши міжнародний досвід використання аутсорсингових організацій можна виділити переваги і недоліки аутсорсингу для українських компаній харчової промисловості.

На даний час можна виділити наступні переваги використання аутсорсингу для українського бізнесу:

- скорочення і контроль витрат виробництва;

- використання провідних та інноваційних технологій виробництва;

- звільнення внутрішніх ресурсів для інших цілей компанії;

- концентрація уваги компанії на основному виді діяльності;

- звільнення компанії від необхідності купувати і зберігати у себе обладнання, технології;

- використання переваг редизайну і залучення фахівців;

- скорочення некерованих факторів;

- звільнення від певних ризиків, пов'язаних з виробництвом [5].

Співпраця підприємств харчової промисловості з іншими фірмами у вигляді аутсорсингу дозволяє заощадити на витратах для проведення певних бізнес-процесів, тим самим дає можливість виділити більше часу і ресурсів для розробок та впровадження у виробництво інноваційних ідей та технологій.

Водночас, на ряду з перевагами, які надає аутсорсинг також існують недоліки його використання. Головним недоліком може бути недостатня кваліфікація та професійна компетентність компанії-аутсорсера у тих чи інших бізнес-процесах, які вона бере на себе. Крім того існує висока вірогідність втрати конфіденційної інформації, а також контролю за деякими видами діяльності, які у сукупності з основним видом діяльності забезпечили б підприємству успіх на споживчому ринку та принесли б високу дохідність. Підприємство-аутсорсер також може збанкрутувати і компанія-замовник буде змушена скористатися послугами нового аутсорсера, що призведе до додаткових витрат.

На основі проведеного дослідження можна виділити недоліки, які перешкоджають розвитку аутсорсингу на українських підприємствах:

- передаючи виконання певних послуг аутсорсинговій організації підприємство може втратити конфіденційну інформацію або технології виробництва;
- існує загроза втрати контролю над власними ресурсами;
- існує ймовірність послаблення організаційної культури підприємства;
- відсутність конкуренції на ринку аутсорсингових послуг може призвести до значного збільшення витрат підприємства через завищення цін на послуги;
- низький рівень довіри до аутсорсингової організації може призвести до одноразового замовлення послуг;
- неможливість здійснювати контроль за діяльністю аутсорсингової організації.

Переваги і недоліки аутсорсингу систематизовані у таблиці 2.

Таблиця 2. Переваги і недоліки використання аутсорсингу на підприємствах харчової промисловості

Переваги	Недоліки
– використання спеціалізованого обладнання, технологій – зниження вартості реалізації бізнес-процесів, скорочення витрат, економія на податках на зарплату – підвищення рівня конкурентоспроможності компанії – звільнення внутрішніх ресурсів компанії для інших цілей – зниження ризиків, пов'язаних з реалізацією бізнес-процесів – скорочення впливу некерованих факторів – додатковий доступ до фінансів – збільшення якості одержуваних продуктів або послуг завдяки зосередженню зусиль підприємства на основній діяльності	– професійна компетентність компанії-аутсорсера, що може призвести до зниження ефективності процесів та збільшення витрат на обслуговування – збільшення часу вирішення проблем в аварійних ситуаціях – наявність ризиків витоку відомостей конфіденційного характеру – значна плинність персоналу – неможливість зі сторони керівників підприємств харчової промисловості оперативно контролювати і впливати на делеговані бізнес-процеси.

Слід зазначити, що відсутність досвіду роботи українських підприємств з аутсорсинговими організаціями перешкоджає швидкому поширенню такої діяльності на вітчизняному ринку.

Висновок. Отже, використання аутсорсингу на українських підприємствах харчової промисловості може значно підвищити конкурентоспроможність та ефективність їх роботи в умовах нестабільного економічного середовища, а також відкрити нові можливості для розширення інтеграційних зв'язків вітчизняних

підприємств. За результатами проведеного дослідження переваг та недоліків використання аутсорсингу провідними компаніями харчової промисловості можна стверджувати про його високу ефективність щодо діяльності будь-якого підприємства харчової промисловості. Водночас, не слід вважати, що аутсорсинг є універсальним інструментом щодо вирішення питань і проблем підприємств, оскільки існують завдання, які не варто доручати незалежним спеціалістам. Бізнес-стратегія підприємства обов'язково повинна бути узгоджена з імовірними ризиками.

Незважаючи на те, що на українському ринку аутсорсинг ще не досить розвинутий, позитивним є те, що вітчизняні підприємства намагаються впровадити світовий досвід з цього питання. Для подальшого розвитку аутсорсингової діяльності потрібно розробити механізми зниження ризиків використання аутсорсингу та визначити економічну ефективність від його використання. Забезпечення успіху від аутсорсингу можливо також шляхом чіткої взаємодії між аутсорсинговою організацією та підприємством-замовником шляхом встановлення взаємодовіри між ними.

Література

1. Ачкасова О.В. Організаційні та правові аспекти здійснення аутсорсингу в Україні. *Проблеми економіки*. 2014. № 2 (1). С. 95-99.
2. Баранюк Х.О. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств малого бізнесу в харчовій промисловості: дис. докт. філос: 15.12.2020. Одеський національний технологічний університет, Одеса, 2020. 217 с.
3. Безручук С.Л., Лайчук С.М. Аутсорсинг, лізинг персоналу або послуги з бухгалтерського обліку: критична оцінка термінів. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, 2008. №3 (12). С. 41- 60.
4. Гавриленко К. Аутсорсинг як інструмент зниження витрат у системі стратегічного управління. *Актуальні проблеми економік*. 2009. №1 (91). С. 104 -109.

5. Загородній А. Г., Партин Г. О. Аутсорсинг та його вплив на витрати підприємства. *Фінанси України*. 2009. № 9 (166). С. 87 - 97.

6. Зозульов О. В., Микало О. І. Аутсорсинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації. *Економіка України*. 2009. № 8 (573). С. 16 - 24.

7. Купріна Н.М. Забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості України: теорія і практика: монографія. Одеса: Видавничий дім “Тельветика”, 2019. 304 с.

8. Лігоненко Л.О, Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. *Економічний форум*. 2016. № 1. С. 161-170

9. Лисенко Т. І. Передумови виникнення та перспективи застосування аутсорсингу як інструменту підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Економічний вісник університету*. 2010. №14. С. 85 - 92.

10. Хейвуд Дж.Б. Аутсорсинг: в поисках конкурентных преимуществ [пер. з англ.]: Изд. дом “Вильямс”, 2004. - 176 с.

References

1. Achkasova, O.V. (2014), “Organizational and legal aspects of outsourcing in Ukraine”, *Problemy ekonomiky*, vol. 1, pp. 95-99, available at: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-2_0-pages-95_99.pdf (Accessed 10 Dec 2023).

2. Baraniuk, H.O (2020), “Ensuring the competitiveness of small businesses in the food industry”, Abstract of doctor Ph.D. dissertation, Economy, Odesa National Academy of Food Technologies, Odesa, Ukraine.

3. Bezruchuk, S.L. and Lajchuk, S.M. (2008), “Outsourcing, staff leasing or accounting services: critical assessment of terms”, *Mizhnarodnyj zbirnyk naukovykh prats' Zhytomyr State Technological University*, vol. 3 (12), pp. 41-60, available at:

https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=lYa9kgMAAAAJ&citation_for_view=lYa9kgMAAAAJ:u5HHmVD_uO8C (Accessed 10 Dec 2023).

4. Havrylenko, K. (2009), “Outsourcing as a cost reduction tool in the strategic management system”, Aktual'ni problemy ekonomik, vol. 1 (91), pp. 104-109

5. Zahorodnij, A. H. and Partyn, H. O. (2009), “Outsourcing and its impact on enterprise costs”, Finansy Ukrainy, vol. 9 (166), pp. 87 – 97. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2009_9_10 (Accessed 10 Dec 2023).

6. Zozul'ov, O. (2009), “Outsourcing as a tool to increase the competitiveness of domestic enterprises in the context of globalization”, Ekonomika Ukrainy, vol. 8, pp. 16-24. Available at: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/37012> (Accessed 10 Dec 2023).

7. Kuprina, N.M. (2019), Zabezpechennia konkurentospromozhnosti kharchovoi promyslovosti Ukrainy: teoriia i praktyka: monohrafiia [Ensuring the competitiveness of the food industry in Ukraine: theory and practice: monograph]. Vydavnychyj dim “Hel'vetyka”, Odesa, Ukraine.

8. Lihonenko, L.O, (2016), “Crisis management of enterprise: theoretical and methodological principles and practical tools”, Ekonomichnyj forum, vol.1, pp. 161-170, Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_1_25 (Accessed 10 Dec 2023).

9. Lysenko, T. I. (2010), “Prerequisites for the emergence and prospects for the use of outsourcing as a tool to increase the competitiveness of the enterprise”, Ekonomichnyj visnyk universytetu, vol. 14, pp. 85 – 92.

10. Heywood, J. (2002), Outsorsynh v poyskakh konkurentnykh preymuschestv [Outsourcing in search of competitive advantages], Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 16.12.2023 р.